

Notes

Un inventari del saló museu del Cercle Republicà Federal de Sabadell, de l'any 1924

Genís Ribé i Monge

176

Aquest llibre d'inventari, manuscrit, és fruit d'una troballa casual, efectuada al final de l'any 1998. Procedeix d'una prestatgeria un xic oblidada de la biblioteca del Museu d'Història de Sabadell i el considero una petita joia, un referent documental que de ben segur completarà més la documentació de què disposem sobre els precedents museístics de la nostra ciutat.

El document

L'inventari és un llibre manuscrit que presenta catorze pàgines escrites i la resta en blanc. La primera pàgina interior té escrit el títol del document, amb un segell estampat amb la inscripció "Círcol Federal. Secció Excursionista. Sabadell. Brot Vallesenc" i l'emblema que reproduïx el xalet refugi d'Ulldeter, edifici modernista construït per Jeroni Martorell l'any 1907, el qual es va convertir en un referent simbòlic del món excursionista català de l'època (vegeu la fotografia 1).

Les llistes dels materials inventariats s'agrupen en tres apartats diferents: "Secció de ceràmica", "Secció de pintures antigues i modernes" i "Secció d'armes i ferros" (vegeu les fotografies 2 i 3). En la secció de ceràmica hi ha inventariades, a banda de ceràmica, peces de vidre, de cristall, de guix, etc. Hi ha un total de 89 objectes inventariats, en realitat 144

si comptem el conjunt de 58 peces d'artesanía índia. La secció de pintures presenta 39 obres inventariades. En la secció d'armes i ferros hi consta un total de 56 objectes, dels quals 41 són armes i 15 peces de diferents metalls.

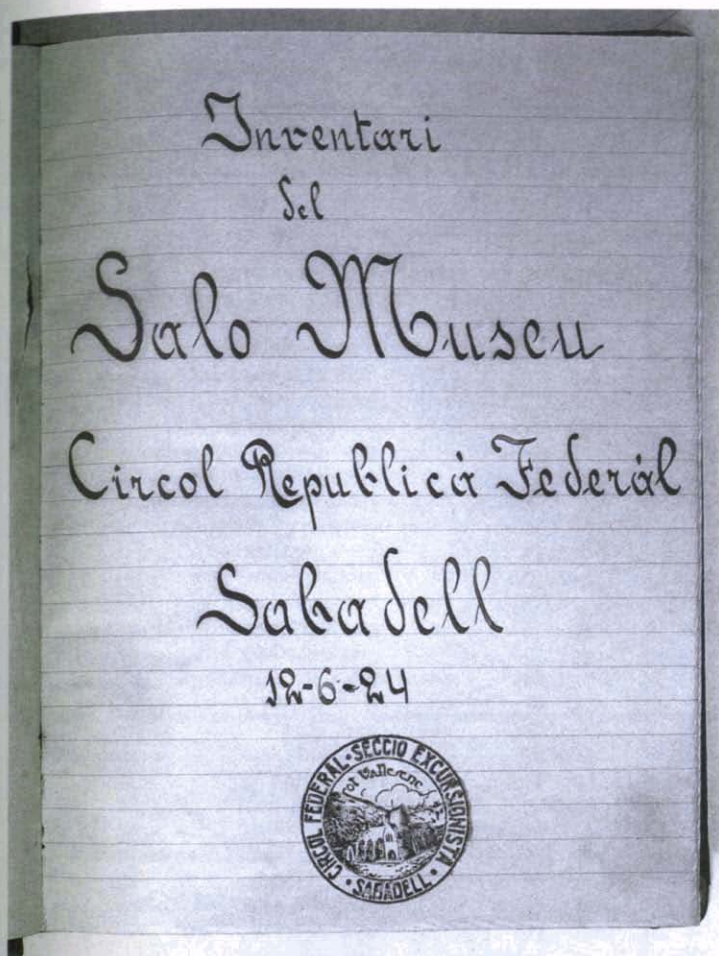
Per la cal·ligrafia podem observar que en l'elaboració de l'inventari hi van participar almenys tres persones.

Cada pàgina consta de tres columnes, en les quals es descriuen, normalment: el número de l'objecte, la descripció i el seu valor en pessetes.¹ A l'apartat "Secció d'armes i ferros" no consta el valor monetari dels objectes relacionats.

Quant a la transcripció, s'ha optat per transcriure fidelment la grafia original de les llistes, les quals són prou entenedores. Només s'han inclòs en cursiva i entre parèntesi les formes correctes dels termes que podrien ser confusos, al costat del terme tal com va ser escrit.

---

1 Així hem interpretat la xifra que apareix a les relacions "Secció de ceràmica" i "Secció de pintures antigues i modernes". Es tracta de xifres arrodonides i pensem en dues possibilitats. La primera, que es tracti d'una valoració econòmica realitzada per algun membre del Cercle Republicà Federal, potser a efectes d'una assegurança que no es va portar a bon port; l'altra opció, igualment plausible, és que es tracti d'una simple relació de béns donats pels mateixos membres del Cercle al llarg dels anys, amb la valoració econòmica pertinent. Així m'ho van suggerir, respectivament, Martí Marín i Josep Casamartina, als quals agraeixo la supervisió general d'aquesta nota.

Fotografia 1. Portada de l'inventari, manuscrit. Reproducció fotogràfica: Genís Ribé.

Nº	Descripció	Preu
65	Canti artística	5 pts
66	Figura imatge L. Colón	2 "
67	Busto de Janer C. Flamarión	50 "
68	Bust de Janer	20 "
69	Bust de Janer d'en L. Colón	20 "
70	Yero pedestel	3 "
71	Estudi de gips	"
72	" " "	"
73	Projecte del monument a Pi Maspell	"
74	Estudi de gips	"
75	" " "	"
76	" " "	"
77	" " "	"
78	" " "	"
79	" " "	"
80	" " "	"
81	" " "	"
82	" " "	"
83	Replata del Segle XVI	5 "
84	" " "	5 "
85	" " "	5 "

Fotografia 2. Detall d'una de les pàgines de l'inventari, amb part de la llista d'objectes de la secció de ceràmica. Reproducció fotogràfica: Genís Ribé.

Número	Descripció	Preu
1	Pintures al oli de M. Salleres	75 pts
2	Pintura al oli busto de J. Cantellas	50 "
3	" " " J. Basses	50 "
4	" amb tela (antiga) de Simon Gomez	300 "
5	Lamina (antiga)	50 "
6	Dibuix a la pluma de J. Cantellas	10 "
7	Bravall Noucentista J. Jorrell	25 "
8	" " " "	25 "
9	" " " "	50 "
10	" " " "	50 "
11	Dibuix a la pluma de J. Cantellas	20 "
12	" " " "	25 "
13	" " " "	25 "
14	" " " "	30 "
15	" " " "	10 "
16	" a la creula	10 "
17	" a la pluma	20 "
18	" al llapis	5 "
19	" al oli	15 "
20	Pintura al oli J. Casafon	50 "
21	" a la creula	30 "
22	Quadre al oli J. Vela	100 "

Fotografia 3. Detall d'una de les pàgines de l'inventari, amb part de la llista d'obres de la secció de pintures antigues i modernes. Reproducció fotogràfica: Genís Ribé.

Inventari del Saló Museu Circol Republicà Federàl Sabadell

12-6-24

Secció de "Ceràmica"

Número	1-3	Una	plata segle XVIII	15	pts	Número	47	Un	gerro grec 2 trosos	3	pts
"	4-7	"	plata segle XVIII	10	"	"	48	35	objectes miniatura terra		
"	8	Un	plat	5	"				4 cistells vímet ²		
"	9	Una	plata Paterna imitació	15	"				8 porcelana 8 vidre		
"	10	Un	plat	5	"				1 setrillera y 2 mitjas nous		
"	11 i 12	"	plat imitació	5	"				total 58 peces ³ treball Indi	500	"
"	13-15	"	plat antich	10	"	"	49 i 50	Una	rajola costums perduts	4	"
"	16 i 17	"	plat	5	"	"	51	"	gerra Romana antiga	50	"
"	18 i 19	"	plat antich	7	"	"	52	"	gerra grega antiga	10	"
"	20	"	Garrafa Ejípsia	3	"	"	53	"	gerra egípcia antiga	10	"
"	21	"	Canti Antich	40	"	"	54	"	gerra grega antiga	5	"
"	22	"	Jerra	7	"	"	55	"	gerra grega antiga	10	"
"	23	"	Jerra Fayans	10	"	"	56	un	canti de terra antiga	2	"
"	24	Un	Jerro Grec	5	"	"	57	una	maceta	7	"
"	25	Una	Olla Ejípsia (egípcia)	7	"	"	58	un	plat imitació antich	15	"
"	26	Un	Vas Grec	2	"	"	59	"	plat imitació antich	15	"
"	27	"	Vas Grec	2	"	"	60	una	plata escut Catalunya	15	"
"	28 i 29	"	Vas Ejípci	2	"	"	61	un	[pebeter]	15	"
"	30	"	Vas Grec	8	"	"	62	una	Jerra Ejípcia	15	"
"	31	"	Pebrera Catalana	8	"	"	63	"	Jerra amb peu	15	"
"	32	"	Tassa Antiga	5	"	"	64	"	Jerra Grega	5	"
"	33	Una	Jerra Egípcia	2	"	"	65	"	Canti artistic	5	"
"	34	Un	Jerro Egípci	3	"	"	66	"	Figura imatge C. Colon	2	"
"	35	Una	Polvera egípcia	3	"	"	67	"	Busto de fanch C. Flamarión	50	"
"	36	"	Olla	4	"	"	68	"	Bust de fanch.	20	"
"	37	"	Jerra egípcia	2	"	"	69	"	Bust de fanch d'en C. Colon	20	"
"	38	"	Jerra egípcia	3	"	"	70	"	Jerro pedestál	3	"
"	39	Un	Jerro egípci	2	"	"	71 i 72	"	Estudi de guix		
"	40	Una	Jerra egípcia ab tapa	3	"	"	73	"	Projecte del monument a Pi Margall		
"	41	Un	Jerro egípci	5	"	"	74-82	"	Estudi de guix		
"	42 i 43	"	Jerro de porcelana antich	25	"	"	83-85	"	Rajola del Segla XVI	5	"
"	44	"	Jerro de vidre pintat	3	"	"	86 i 87	"	Pica religiosa de Cristall	20	"
"	45	"	plat forma fulla	3	"	"	88	"	Cofre de Fanc	6	"
"	46	Una	palillera Pi y Margall	5	"	"	89	"	Cofre de Marmol Segle XIX ⁴	50	"

Secció de Pintures Antigues i Modernes

Número	Descripció	Pts
1	Pintures al Oli de M. Salleres	75 pts
2	Pintura al Oli busto de gos ⁵ J. Centellas	50 "
3	" " " J. Basses	50 "
4	" amb tela (antiga) de Simon Gomez	300 "
5	Lamina (antiga)	50 "
6	Dibuix a la pluma de J. Centellas	10 "
7 i 8	Travall Nou-centista J. Farell	25 "
9 i 10	" " "	50 "
11	Dibuix a la pluma de J. Centellas	20 "
12 i 13	" " " "	25 "
14	" " " "	30 "
15	" " " "	10 "
16	" a l'aquarel·la ⁶ "	10 "
17	" a la pluma "	20 "
18	" al llapis "	5 "
19	" al Oli "	75 "
20	Pinture al oli F. Crusafon	30 "
21	" a l'aquarel·la ⁷ "	30 "
22 i 23	Cuadro al oli J. Vila	100 "
24 i 25	" " [Pous] Palau	25 "
26	" " " "	15 "
27	" a l'aquarel·la ⁸ Vila Cinca	50 "
28	" al oli Vila Arrufat	50 "
29	Pinture al oli J. Vila Puig	100 "
30	" " E. Palà	75 "
31	" " R. Duran	50 "
32	" " " "	200 "
33 i 34	" " Maria Burgues	20 "
35	" " J. Tarrida	75 "
36	" a l'aquarela ⁹ J. Morral	20 "
37 i 38	Dibuix al carbo J. Martí	10 "
39	" " " J. Maria Tarrida	10 "

Secció d'armes i ferros

Número	Descripció
1	Pistola del segle XVIII
2	" 2 canons "
3-6	" 1 " "
7	Revolver del segle XIX ¹⁰
8	Berdanc " " "
9	Escopeta " " "
10	Berdanc " " "
11 i 12	Fusell " " "
13	Puñal " " "
14	Daga " " "
15-17	Machete " " "
18	Espasa " " XVII
19-21	Sabra " " "
22	Fuet " " "
23	Cerrojo Mauser Alemany guerra europea
24	Capsula d'obus de 75 trobat a [Argona]
25	Parch. del indigenes Australians
26	Projectil procedent del Marroc
27	Espoleta d'obus Aleman
28	5 projectils de Mauser aleman
29	3 " " espanyol
30	1 " d'ametralladora "
31	2 " [pacos] dels arabs
32	4 " de la guerra independencia
33	1 " " "
34	Obus espanyol
35	Espuela " segle XIX ¹¹
36	Estisora-puñal segle XVIII
37-39	Machete del segle XIX ¹²
40 i 41	" d'infanteria marina ab funda
42	1 escut ab 18 claus del Segle XIX ¹³
43	1 " " 15 " " " XVII i XVIII
44	1 " " 9 " " " XIX ¹⁴
45	Reixa del Castell de Granera Segle ¹⁵ XVII
46	Morter de metall de Farmaceutic
47	1 llum de mina
48 i 49	1 candeler artistic metall
50	1 llumenera " 4 brocs
51	1 " aram 1 "
52	Arch voltaich primitiu
53-56	1 candeler artistic

- 2 *Vimag* a l'original.   9 *A la cuarela* a l'original.
 3 *Pesas* a l'original.   10 *IXX* a l'original.
 4 *XIIX* a l'original.   11 *IXX* a l'original.
 5 *Goç* a l'original.   12 *IXX* a l'original.
 6 *A la Corela* a l'original.   13 *Sigle IXX* a l'original.
 7 *A la cuarela* a l'original.   14 *IXX* a l'original.
 8 *A la cuarela* a l'original.   15 *Sigle* a l'original.

Alguns comentaris

A banda d'algun objecte realment curiós i anecdòtic, com ara "la palillera" d'en Pi i Margall,¹⁶ l'heterogeneïtat dels objectes que configuraven la col·lecció d'aquest saló museu és evident.

Cal remarcar el conjunt de materials que a primer cop d'ull semblarien "exòtics", els quals formaven part de la secció de ceràmica, com ara les peces egípcies o les del lot d'artesanía índia. Sens dubte, el gust pel món oriental o pel món americà era una constant del col·leccionisme de l'època, en plena efervescència del modernisme cultural, però el cert és que ens inclinem a pensar que es tracta de peces de terrissa d'elaboració local i que imitaven models antics. Almenys així ens ho sembla pel que fa a les peces que a la llista es descriuen com a egípcies, gregues, romanes, etc. I si hom estira el fil pot observar que en un cas es parla d'una "Jerra Fayans" i d'una "plata escut Catalunya". Tot plegat, doncs, ens remet, de ben segur, a produccions locals realitzades molt probablement pel mateix Marià Burguès, a l'entorn del món de la producció artística del Fayanç Català.¹⁷ La reproducció de gerros antics, àrabs, "egipcis", grecs i romans era una de les seves especialitats, com també, a partir del 1910-1911, dels plats de Paterna.¹⁸ Igualment, els estudis de guix que s'inventarien podrien pertànyer a aquest mateix entorn, si tenim present la importància dels models de guix en la producció en sèrie iniciada pel Fayans just al final del segle XIX.¹⁹

Pel que fa a l'atribuïda valoració econòmica dels objectes, també es palesa la disparitat de criteris en estreta relació amb aquest conjunt especial d'objectes d'imitació antiga, els quals són més valorats. En alguns casos, però, les valoracions són contradictòries, sense que puguem conèixer el perquè d'aquesta diferenciació.

Pel que fa al conjunt de les pintures, cal remarcar que les més cotitzades són les de Simón Gómez i J. Vila Cinca. Entre les tècniques pictòriques, els olis es consideren més valuosos i entre els noms dels artistes que tenien quadres penjats en aquest racó del Cercle Republicà Federal destaquen autors prou coneguts: Vila Cinca, Vila Puig, Vila Arrufat, Marià Burguès (per cert, aquest últim no gaire valorat)...²⁰

D'un bon nombre d'aquests autors es conserven obres al Museu d'Art de Sabadell,²¹ i justament coincideixen amb la producció artística local i barcelonina del final del segle XIX i primeria del segle XX: Miquel Sallarès, Jaume Bassa Ribera (possiblement el "J. Basses" de la llista), Simó Gómez Polo, A. Pous Palau (germà de J. Pous Palau)...²² D'altres ens són desconeguts: J. Farell, J. Tarrida, J. Morral, etc. Mereix un comentari a part el nom de J. (Josep) Centellas. Va ser soci del Cercle i molt amic de Vila Cinca, M. Burguès, etc. Va ser un gran afeccionat al col·leccionisme i a la fotografia –també dibuixava i feia talles–, i va arribar a crear el seu propi museu –el Museu Centellas–, a casa seva.²³

Interès del document i consideracions finals

Quan hom fa referència a la història dels museus a Sabadell, sempre cita diversos antecedents: l'intent fallit de crear un Museo Comercial, Industrial y Artístico per part del Gremi de Fabricants, l'any 1886, la col·lecció artística de l'Acadèmia de Belles Arts, fundada l'any 1881, la instal·lació d'un museu a la Caixa d'Estalvis de Sabadell l'any 1907 i, com a precedent més ferm, la creació, l'any 1912, de la Junta de Museos y Excavaciones, que va tenir com a motor principal la figura de Joan Vila Cinca i les excavacions arqueològiques de la vil·la romana de la Salut. Aquesta iniciativa fou l'embrió dels actuals museus municipals, ja que des de bon principi en la posada en marxa s'hi implicà l'Ajuntament de la ciutat. Aquest projecte, sorgit d'una època d'efervescència cultural i d'un pòsit civil prou dinàmic, va quallar l'any 1930 amb la creació del Museu de Sabadell, que s'instal·là definitivament al casal d'Antoni Casanovas, seu actual del Museu d'Història de Sabadell, al carrer de Sant Antoni. El mateix any, als salons de la Caixa d'Estalvis de Sabadell, el Centre Excursionista de Sabadell va organitzar una Exposició Retrospectiva de la Ciutat i va donar un suport encara major al nou museu.²⁴

Aquest museu es va constituir a partir d'un Patronat en què eren presents l'alcalde i el regidor de Cultura, l'Acadèmia de Belles Arts, el Centre Excursionista del Vallès, l'Acadèmia Catòlica, el

Gremi de Fabricants, la Caixa d'Estalvis de Sabadell, la Caixa de Pensions, el Cercle Federal, l'arxiver municipal, l'arquitecte municipal i altres membres a títol particular.²⁵

Justament aquesta és l'única referència que hem trobat de la participació del Cercle Republicà Federal de Sabadell (*el Círcol*, tal com es coneixia a l'època) en l'impuls del Museu de la Ciutat; no podia ser d'altra manera si tenim en compte el paper i les iniciatives polítiques dels republicans en els diferents àmbits de la cultura i de l'educació, que aleshores agafaven cos i força amb la proclamació de la segona república, concretament l'any 1931.

Com s'ha vist abans, des de l'àmbit privat i de l'associacionisme civil, a Sabadell, des del final del segle XIX i en les dues primeres dècades del segle XX, ja s'havien constituït diverses col·leccions d'objectes amb valor històric i artístic, d'àmbit local. Cadascuna, a més, tenia una relació temàtica força curiosa i gens estranya amb els seus promotors. Així,

entre els fons del museu que volia crear el Gremi de Fabricants al final del segle XIX hi havia sobretot objectes relacionats amb el món de la indústria tèxtil; la col·lecció de l'Acadèmia de Belles Arts estava formada bàsicament per pintures i escultures i la Caixa d'Estalvis de Sabadell, a banda d'objectes artístics, iniciava aleshores la col·lecció de monedes.

El Cercle Republicà Federal (CRF) es va fundar el 1888. Als anys vint del nou segle ja es trobava en ple funcionament i a la seva seu —coneguda com la catedral republicana del Vallès—²⁶ s'hi reunia, tertuliava, educava i divertia, un gran nombre de grups, societats i persones. Era, a més, un veritable cenacle polític i el lloc on hi havia la biblioteca més important de la ciutat fins que el 1928 s'obrí la de la Caixa d'Estalvis de Sabadell.²⁷ Potser aquest afany formatiu per a les classes obreres i populars ajuda a entendre l'existència d'aquest saló museu a l'edifici del carrer del Jardí.²⁸ La pluralitat cultural que aixoplugava el CRF també ens ajuda a entendre que el saló museu fos iniciativa d'una

16 Cal recordar que el Centre Republicà Federal fou inaugurat el 24 de setembre del 1888, amb la presència de l'expresident de la República, Francesc Pi i Margall. Vegeu el llibret *Parlament llegit pel President del Círcol Republicà Federal Joan Mora Adserà en la vetllada d'homenatge als fundadors del Casal, celebrada el dia 12 de febrer de l'any 1928* (Biblioteca Caixa de Sabadell).

17 Josep CASAMARTINA i PARASSOLS, *Marian Burguès. Un terrisser que va fer història*, Sabadell: Fundació Caixa de Sabadell, Patronat dels Museus Municipals de Sabadell, 1993; Jaume VIDAL, *Santiago Segura (1879-1918). Una història de promoció cultural*, Sabadell: Museu d'Art de Sabadell, 1999, p. 19.

18 Segons en Josep Casamartina, és més que probable que bona part d'aquestes ceràmiques (no les que són considerades "antigues", d'altra banda, les més valorades) fossin donades pel mateix Burguès al Cercle, o bé donades per altres socis o per Vila Cinca, també soci del Cercle, quan es van liquidar les existències del Faiança de Burguès, l'any 1903. Informació oral.

19 Jaume VIDAL... *op. cit.*, p. 21.

20 Segons sembla, els quadres de Marià Burguès solien ser molt petits, i no era especialment reconegut pels seus olis, més aviat naïfs. Josep Casamartina, informació oral.

21 Agraeixo, en aquest apartat, la col·laboració i l'assessorament d'Engràcia Torrella, directora del Museu d'Art de Sabadell.

22 Els germans Pous Palau pertanyien al cercle de l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell, l'any 1880, com també M. Sallarès. Vegeu Josep CASAMARTINA i PARASSOLS... *op. cit.*, p. 16.

23 El seu domicili era al carrer de Montserrat, i la composició del museu era similar a la del Cercle, tant o potser més gran. Josep Casamartina, informació oral.

24 Roser ENRICH, Núria JUAN-MUNS, "Els museus a Sabadell, una llarga història" dins *Ara fa 60 anys*, Sabadell: Museu d'Història de Sabadell, 1991, p. 35-39.

25 *Ibidem*, p. 39.

26 En els plànols originals de l'edifici, de l'abril de 1887 i obra de l'arquitecte M. Pascual, la descripció dels espais en planta no cita cap saló museu, sinó altres espais: cafè, sala de joc, biblioteca i secretaria, a la planta baixa; sala de ball, sala de juntes, sala de fumar i sala de descans, al primer pis, entre altres: Arxiu Històric de Sabadell. Fons Municipal. *Urbanisme i obres*. Llicència d'obres exp. 114/1887, setembre de 1887 (AMH 201).

27 Antoni DALMASES, "L'ambient cultural fins als anys trenta" dins *Exposició Internacional Barcelona-1929. Sabadell a l'aparador del 1929*, Sabadell: Museu d'Art de Sabadell, 1998, p. 46.

28 Actualment aquest edifici és la seu dels Amics de l'Òpera de Sabadell i de l'Orquestra Simfònica del Vallès (ara amb l'entrada pel carrer de Narcís Giralt, 40).

Fotografia 4. Detall d'una dependència de la seu del Cercle Republicà Federal, l'any 1920. Es tracta d'una petita sala amb l'exposició d'una miscel·lània d'obres d'art, elements decoratius, peces arqueològiques (?), mobiliari, etc., a la manera d'un petit museu. Podria ser l'únic testimoni gràfic del saló museu del qual s'ha conservat l'inventari descrit en aquesta nota. Autor: Francesc Casañas Riera (Arxiu Històric de Sabadell).

secció excursionista del Cercle, el Brot Vallesenc, amb una ideologia certament àcrata i naturista.²⁹

A banda de la base obrera de l'ideari polític del CRF, en la seva composició també hi conflueixen menestrals, petitburgesos i alguns industrials.³⁰ Tot plegat dona sentit al nivell cultural que implica la creació i el manteniment d'una col·lecció històrico-artística d'aquestes característiques, com també a la sensibilitat per crear-la.

Alguns investigadors remarquen la tradició humanista dels federals sabadellencs.³¹ Així s'entén que el govern municipal hegemonitzat pels membres del Cercle, l'any 1931, tingués com una de les prioritats polítiques l'acció cultural, i sobretot la promoció de l'estudi de la història local (a l'empara d'aquest govern es creà el Museu de Sabadell) i l'impuls de l'escola pública (infraestructures, eines didàctiques, publicacions, etc.).

És curiós, doncs, com el caràcter de miscel·lània que hem descrit per a la col·lecció del Cercle Republicà Federal possiblement sigui el que més coincideixi amb la col·lecció preliminar que configuraria el Museu de la Ciutat, l'any 1930: un museu d'objectes arqueològics, de restes paleontològiques i minerals, d'obres d'art (pintura, escultura, etc.), de materials procedents de l'artesa-

nia popular... Fins i tot hi podem trobar, en alguns d'aquests fons del CRF de l'any 1924, els precedents d'algunes col·leccions clàssiques del Museu d'Història de Sabadell, com ara les de ceràmica i d'armes.

Per acabar de confirmar aquesta hipòtesi, però, caldria estirar més el fil de la recerca i trobar més documentació sobre els fons constituents del Museu de la Ciutat als anys 30, i igualment disposar de més documentació sobre aquestes col·leccions del CRF, de les quals no sabem gairebé res més: qui foren els donants dels objectes?, eren objectes cedits en préstec, els quals van acabar retornant a les mans dels seus propietaris?, qui foren els promotors de les col·leccions?, pertanyien a la secció excursionista del CRF?, fou espoliat, el saló museu, en acabar la Guerra Civil?, o els béns que s'exposaven foren recuperats pels membres del CRF abans que no anessin maldades...? (vegeu la fotografia 4).

No sabem, en definitiva, quin va ser el final d'aquest saló museu.³² Només, com a referència general, es té constància que el 1939, enmig de l'espoli general d'entitats i de les seues dels partits democràtics d'abans de l'esclat de la Guerra Civil, el CRF fou saquejat, la seva biblioteca destruïda i l'edifici confiscat pel Frente de Juventudes.³³ ●

Bibliografia

Josep Maria BENAUL. "Una ciutat en la República: Sabadell, 1931-1936" dins Josep M. BENAUL [et al.], *La República i la guerra civil. Sabadell 1931-1939*. Sabadell: Ajuntament de Sabadell, 1986, p. 11-70.

Jordi CALVET. "1939 i després..." dins Josep M. BENAUL [et al.], *La República i la guerra civil. Sabadell 1931-1939*. Sabadell: Ajuntament de Sabadell, 1986, p. 149-167.

Josep CASAMARTINA I PARASSOLS. *Marian Burguès. Un terrisser que va fer història*. Sabadell: Fundació Caixa de Sabadell, Patronat dels Museus Municipals de Sabadell, 1993.

Antoni DALMASES. "L'ambient cultural fins als anys trenta" dins *Exposició Internacional Barcelona-1929. Sabadell a l'aparador del 1929*. Sabadell: Museu d'Art de Sabadell, 1998, p. 45-51.

Roser ENRICH, Núria JUAN-MUNS. "Els museus a Sabadell, una llarga història" dins *Ara fa 60 anys*. Sabadell: Museu d'Història de Sabadell, 1991, p. 35-53.

Jaume VIDAL. *Santiago Segura (1879-1918). Una història de promoció cultural*. Sabadell: Museu d'Art de Sabadell, 1999.

---

29 Segons Antoni DALMASES... *op. cit.*, p. 47, foren defensors de la pràctica del nudisme.

30 Josep Maria BENAUL, "Una ciutat en la República: Sabadell, 1931-1936" dins Josep M. BENAUL [et al.], *La República i la guerra civil. Sabadell 1931-1939*, Sabadell: Ajuntament de Sabadell, 1986, p. 61.

31 *Ibidem*, p. 36-37.

32 Probablement alguna peça o objecte d'aquest inventari forma part dels fons fundacionals dels Museus d'Art i d'Història, però encara no disposem de prou dades per confirmar-ho.

33 Jordi CALVET, "1939 i després..." dins Josep M. BENAUL [et al.], *La República i la guerra civil... op. cit.*, p. 162.